

Szegedi Péter

Pálya a magasban

Mindhalálíg rempli

„A szépség vagy te, Sport! / a testeket te formárod nemessé, / elűzől romboló vad szenvedélyeket, acéllá edzel lankadatlanul” – olvashatjuk Pierre Coubertin *Óda a sporthoz* című versében. Kétségtelen, hogy ma is a gentleman fair play szellemétől áthatott testedzés ideálja lebeg sokak szeme előtt, és sokszor értetlenül állunk az olyan mítoszromboló jelenségek előtt, mint a tömeges sportsérülések, a dopping, a bunda vagy a huliganizmus. Csábító feltételezni, hogy a sportélet unfair vonásai ismeretlenek voltak a „régii időkben”. A futball budapesti úttörőinek *harcmodorát* ismerve azonban megérthetjük, mi ragadtatta versfargásra 1911-ben a Sporthírlap újságíróját: „Boldogtalan az az apa / Kinek fia footballista / Mert nem tudni, mely órába / Viszik a Rókus-kórházba...”

Az „angol rugósdi” a szigetországban sem számított önfeledt szórakozásnak. 1314 és 1667

városi Pokorny József csak spiccel tudott rúgni, támadásoknál pedig „úgy rontott előre, hogy mindenben és mindenkin keresztülgázolt, és amint lehetett, kapura lőtt”. Persze a tanítók sem voltak különbek, mint a hazai úttörők, egy visszaemlékezés szerint az angol atlétaedző, Harry Perry is „ingujban, hőzentrágerrel, de cúgos cipőben mért halálos rúgásokat a labda mellé”.

Az első magyar élcscapat, a BTC játékosai erejére épített. A labdarúgók megfogadták a Sport-Világ 1897-es tanácsát, miszerint „a csatárok minden támadásnál fussanak neki az ellenfél hátvédjeinek, a futólagos, könnyű félretologatás (*leichtes Rempeln*) elegendő”. A rempli a BTC egyik bevett játékelemévé vált, a gárda egyik erőssége, Klebersberg Géza később elmesélte, hogy öt Svájc-ból hazatérő játékosára, Ray Ferenc tanította meg remplizni. A játékos definíciója alapján azonban szerencsésebb „felöklelésnek”, mint „könnyű félretologatásnak” fordítani a remplit: „testtel-mellel bele, a labdát elvinni, az embert lefektetni”. Iszer Károly a BTC első nemzetközi mérkőzésén „goal-t keveset rúgott, de hogy az angol Cricketter játékosok közül hányat remplizett fel hatalmas erejével, azt valami jó matematikus tudná csak összehámozni”. Klebersberg Gézától azonban tudjuk, hogy „az angolok voltak igazán kemények: Yolland oxfordi diák volt, két bordája volt eltörve, meg a karja. Pedig sose bántották egymást komolyan”.

között több mint harminc alkalommal tiltották be a futballt, az utolsó rendelkezés 1845-ig érvényben maradt. A sportág magyarországi debütálása sem volt botránytól mentes. Az egyik vasutas-jávitóműhely asztalosa, az Oxfordból hazatérő Löwenrosen Charlie szervezett egy mérkőzést munkatársai, a Törekvés dalárda tagjainak részvételével. Löwenrosen Angliából hozatott labdát, melyet ugyan fekete festékbe mártottak, hogy réginek tűnjön, ám a vámosok gyanúsnak találták az azonosíthatatlan tárgyat, s tizenegy forint bírságot róttak ki rá. Az 1896. november elsejére meghirdetett, később „pékerdei csatáként” hírhedtté vált mérkőzést hamar félbe kellett szakítani. A labdát életükben először látó játékosok a hideg idő miatt vasalt csizmában játszottak, és az irányíthatatlanul pattogó bőrgolyóval sem tudtak mit kezdeni. Húsz perc elteltével véget ért a találkozó, a három lábtörés egy kései krónikás szerint azt jelentette, hogy „az eredmény 3:0 volt a Ró-

Klebersberg szemében a férfiaság természetes megnyilvánulása volt, ha egy csatár felöklelte ellenfelét, ám sokan úgy vélték, hogy a rempliző labdarúgók rossz példával járnak elől az ifjúság jellemének pallérozásában. 1900 nyarán a székesfővárosi közgyűlésen Del Medico Ágoston indítványozta, hogy a főváros az összes iskolában szüntesse be ezt az „életveszélyes játékot”. Ezt ugyan a közgyűlés nem fogadta el, de várható volt, hogy a durva játéknak előbb-utóbb súlyos következményei lesznek.

Dávid Vilmos volt a sportág első magyar vértanúja. 1902 májusában a Soroksári úti FTC-pályán játszottak a BAK-Törekvés másodosztályú mérkőzését. Dávid összefutott az ellenfél kapusával, a támadó hasfalát olyan erős ütés érte, hogy másnap behalt sérülésébe. Az esetből per lett, mivel az elhunyt labdarúgó szülei emberölés ügyében feljelentést tettek. A nyomozást azonban megszüntették, mivel „a football játékos mindig ki van téve annak, hogy egy gyakorlatlan vagy akár a legjobb játszótársnak helytelenül irányított rúgása nem a labdát, hanem az ő bokáját vagy egyik testrészt éri, (...így) mindennapi dolog, hogy a football-versenyeknek súlyos sebesültjei vannak. Mind egyikük tudja, hogy játék közben minek van kitéve. Amikor közös egyetértéssel mégis játszanak, életüket és testi épségüket szolgáltatják ki egymás feltételezett ügyességének és nyugodtságának. Ezen a ponton megszűnik az élet és

kus-kórház javára”. A sérült játékosok feleségei pedig „bosszút esküdtek Charlie, az »amerikai bolond« ellen, aki hetekig nem mert hazamenni a Hungária úti kolóniában lévő lakására”.

A technikailag maximálisan képzetlen játékosok a futball hőskorában gyakran rugdalták össze egymást. Mindez nem pusztán a kezdő játékosok ügyetlenségével magyarázható, hisz a kemény játék hozzátartozott a kor futballjához. A századforduló labdarúgása két stílust ismert: a skótok sok passzal operáló, összjátékra épülő és az angolok individualista, cselezgető, de robotoló és kőkemény játékát, a *kick and rusht*. A németek és a tőlük tanuló csehek, illetve osztrákok a skót játékot preferálták, Budapesten viszont a durvább stílus hódított.

Különös figurák szaladgáltak ekkoriban a magyar pályákon, akik ma már elképzelhetetlen, ám a századfordulón legitimnek számító eszközökkel szőtték támadásaikat. Például a ferenc-

testi épség büntetőjogi védelme.” Az ügyben hozott precedensértékű kúriai döntés kimondta, hogy „a futball olyan játék, amelynek űzői az abból eredő baleseteket saját maguknak tulajdonítsák”.

Dávid Vilmost sokan követték. Stiller Gyula, a MAC labdarúgója 1913-ban egy élvonalbeli találkozón szerzett gerincsérülésébe halt bele. 1922-ben a tizenkilenc éves szombathelyi Hufnagel Lajos lábát amputálni kellett sportsérülés miatt. Komplikációk léptek fel, végül mellhártyagyulladásban hunyt el a futballista, hatezren kísérték utolsó útjára. 1925-ben a 18 éves fehérvári kapus, Vanek László végzetét egy veserúgás okozta, egy cinkotai labdarúgó pedig májsérülésébe halt bele. Egy 1923-as Zuglő-MTK mérkőzésén a hazaiak kapusa szerzett súlyos sérülést, úgy tűnt, felépül, de fél évvel az eset után hashártyagyulladás vitte el. Özvegye százmillió koronás kártérítést per indított, a bíróság csak hat év elteltével mondta ki, hogy az MTK játékosja nem tehető felelőssé a hálóőr haláláért. Annak ellenére, hogy az 1930-as években is több labdarúgó halt bele pályán szerzett sérüléseibe, igazat kell adnunk annak a sebészprofesszornak, aki egy 1925-ös egyetemi előadásán kijelentette: „Uraim, a sebeszet, különösen az utóbbi időben, nagyon sokat köszönhet a futballnak.”

A szerző történész, szociológus.